

32. STOKKE/POLLAND 1

ET OPPHOLDSSTED FRA SENMESOLITIKUM OG NEOLITIKUM

Lucia Uchermann Koxvold

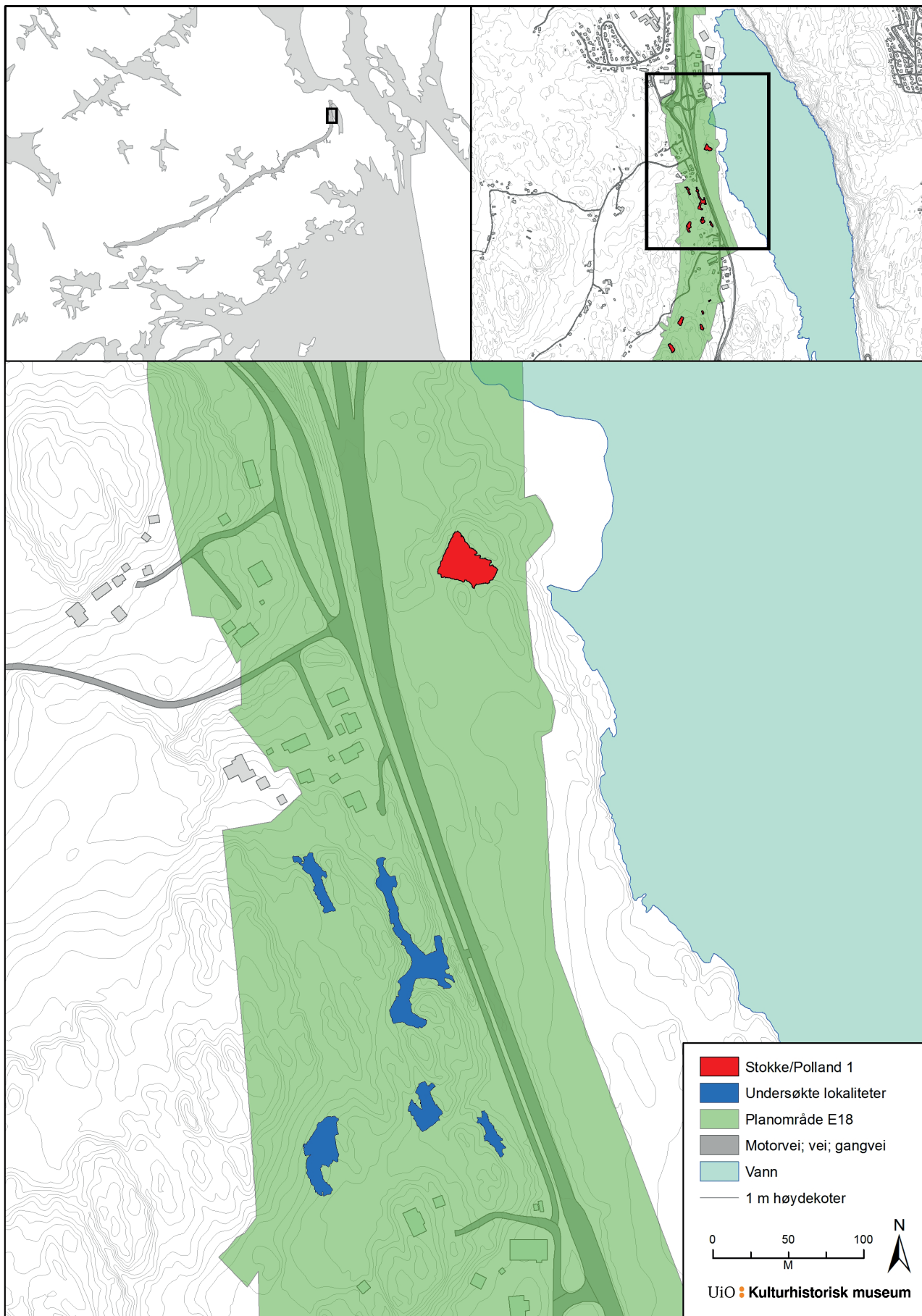
C59057, Aks.-nr. 2013/398, Stokke 24/4, Bamble kommune, Telemark	
Askeladden-ID:	138156
Hoh.:	26–27 m
Utgravningsleder:	Lucia U. Koxvold
Feltmannskap:	4–17 personer
Dagsverk i felt:	215
Tidsrom:	7.8.–27.9., 7.10.–11.10.2013
Metode:	Maskinell avtorvning, konvensjonell steinalderutgravning, maskinell flateavdekking
Avtorvet areal:	785 m ²
Flateavdekket areal:	655 m ²
Utgravd areal:	Lag 1: 240 m ² , lag 2: 89 m ² , lag 3: 20 m ² , lag 4: 10 m ² , lag 5: 5 m ²
Utgravd volum:	36,5 m ³
Volum per dagsverk:	0,18 m ³
Funn:	8191 littiske funn, 22 biter keramikk
Strukturer:	Fem kokegroper, tre groper, én kullmile samt flere fyllskifter og kullag
Datering:	Strandlinjedatering: 4000–3700 f.Kr. C14: 5353 ± 101 BP (Ua-48259), 4583 ± 38 BP (Ua-48262), 4667 ± 39 BP (Ua-48265), 4911 ± 39 BP (Ua-48265), 2960 ± 30 BP (Beta-359783), 1549 ± 30 BP (Ua-48266), 1514 ± 30 BP (Ua-48263), 88 ± 31 BP (Ua-48261), 192 ± 30 BP (Ua-48260) Typologi/teknologi: senmesolitikum, tidligneolitikum, mellomneolitikum, bronsealderen

INNLEDNING OG SAMMENDRAG

Stokke/Polland 1 (ID 138156) ble registrert av Telemark fylkeskommune i 2010 (Demuth 2011: 80). Lokaliteten ble påvist ved seks positive prøvestikk med til sammen 20 flintfunn, og den ble anslått til å ha en topografisk utstrekning på 850 m². Stokke/Polland 1 ble undersøkt i 2013. Beliggenheten på 26–27 moh. antydte i henhold til strandlinjekurven bruk i senmesolitikum og tidligneolitikum, i tidsrommet 4000–3700 f.Kr.

Totalt ble det gjort 8213 funn. Flint var det dominerende råstoffet, men det forekommer også bergarter, kvarts, skifer, rhyolitt og metarhyolitt. I tillegg ble det funnet keramikk fra ulike perioder. De typologiske

trekkene i funnmaterialet tyder på at den tidligneolittiske fasen er representert i det littiske og det keramiske funnmaterialet. Funn av redskaper med typologisk tilhørighet til yngre faser av neolitikum og eldre bronsealder vitner også om aktivitet i perioder da flaten ikke var strandbundet. Flere strukturer ble påvist, hvorav fem kokegroper og en rekke fyllskifter og udefinerte strukturer. Videre har en kullmile blitt anlagt på lokalitetens østre del, og en rekke strukturer er dokumentert i tilknytning til den og viser til bruk av flaten i nyere tid. Det foreligger flere radiokarbondateringer fra lokaliteten fra flere perioder, hvilket vitner om den langvarige bruken av lokaliteten.

Figur 32.1. Lokalitetens plassering i dagens landskap og relasjon til de øvrige lokalitetene ved Stokke/Polland.

Figur 32.2. Lokaltopografiske trekk ved Stokke/Polland 1.

LANDSKAP OG TOPOGRAFI

Stokke/Polland 1 lå på en flat terrasse vest for Stokkevannet (figur 32.1, 32.2). Den var omkranset av bergrygger mot nord, øst og sør. I vest var flaten avbrutt av en bekkedal, som buktet seg rundt lokaliteten og ned mot Stokkevannet. Flaten har fortsatt mot sørvest, mot det som i dag er dyrket mark. Informasjon fra lokalbefolkningen tilsa at flaten har vært dyrket på midten av 1900-tallet.

Lokalitetsflaten fremstod som todelt etter avtorvingen. Mot øst lå en stor kullmile, med store kullbiter og tydelige utdratte kullmasser (figur 32.3). Området var fuktig med mye vannsig. Undergrunnen besto av humusjord med kull, stein og leirete masser, og overgangen fra torvlagene var til tider vanskelige å tolke. Torven var fra 5 cm til 30 cm tykk. Mot vest var flaten tett bevokst av trær og kratt. Jordsmonnet bestod av fin sand/silt og nesten ingen stein.

Da flaten var strandbundet, har den ligget på en odde med tilgang til havet og en naturlig strand/havn i øst, godt skjermet av berg på begge sider. Det har også vært naturlig havn i nord og delvis mot vest, i det som

i dag er en bekkedal. Boplassen har ligget langs det forhistoriske Stokkesundet med den karakteristiske Høgenhei-formasjonen på den andre siden.

MÅLSETTING OG PROBLEMSTILLING

Stokke/Polland 1 var høyt prioritert i prosjektplanen (Schülke og Lønaas 2013) på grunn av en antatt strandlinjedatering til mellomneolitikum (25 moh.). Det er undersøkt få lokaliteter til perioden, og det vitenskapelige potensialet ble derfor vurdert som høyt. Det ble dermed lagt opp til å undersøke lokaliteten gjennom hele 2013-sesongen med muligheter for utvidelse til 2014-sesongen. Tidlig i undersøkelsen ble det imidlertid klart at lokaliteten lå et par meter høyere enn beskrevet i registreringsrapporten, på 27 moh., hvilket tilsier en tidligneolittisk datering. Gjenstandsmaterialet bekreftet også en strandlinjedatering til tidligneolitikum.

Problemstillingene ble derfor endret og knyttet tettere opp mot å kartlegge tidligneolittisk gjenstandsmateriale, teknologi samt landskapsplussing for å

Figur 32.3. Kullmila etter første avdekkingsrunde. Den er rund i formen og viser tydelige spor etter lufttekanalen i midten. Sett mot nordøst.

sammenligne med samtidige lokaliteter på vest- og østsiden av Oslofjorden (f.eks. Jaksland og Tørhaug 2003; Reitan 2014a).

Lokaliteten har også bruksfaser i seinmesolitikum, mellomneolitikum og seinneolitikum/bronsealderen. Det var derfor vurdert som viktig å undersøke lokalitetens utvikling og utnyttelse over tid gjennom å se på hvordan beliggenheten har endret seg fra å være strandbundet i mesolitikum og tidligneolitikum til å ligge tilbaketrukket fra strandlinjen og kysten i bronsealderen.

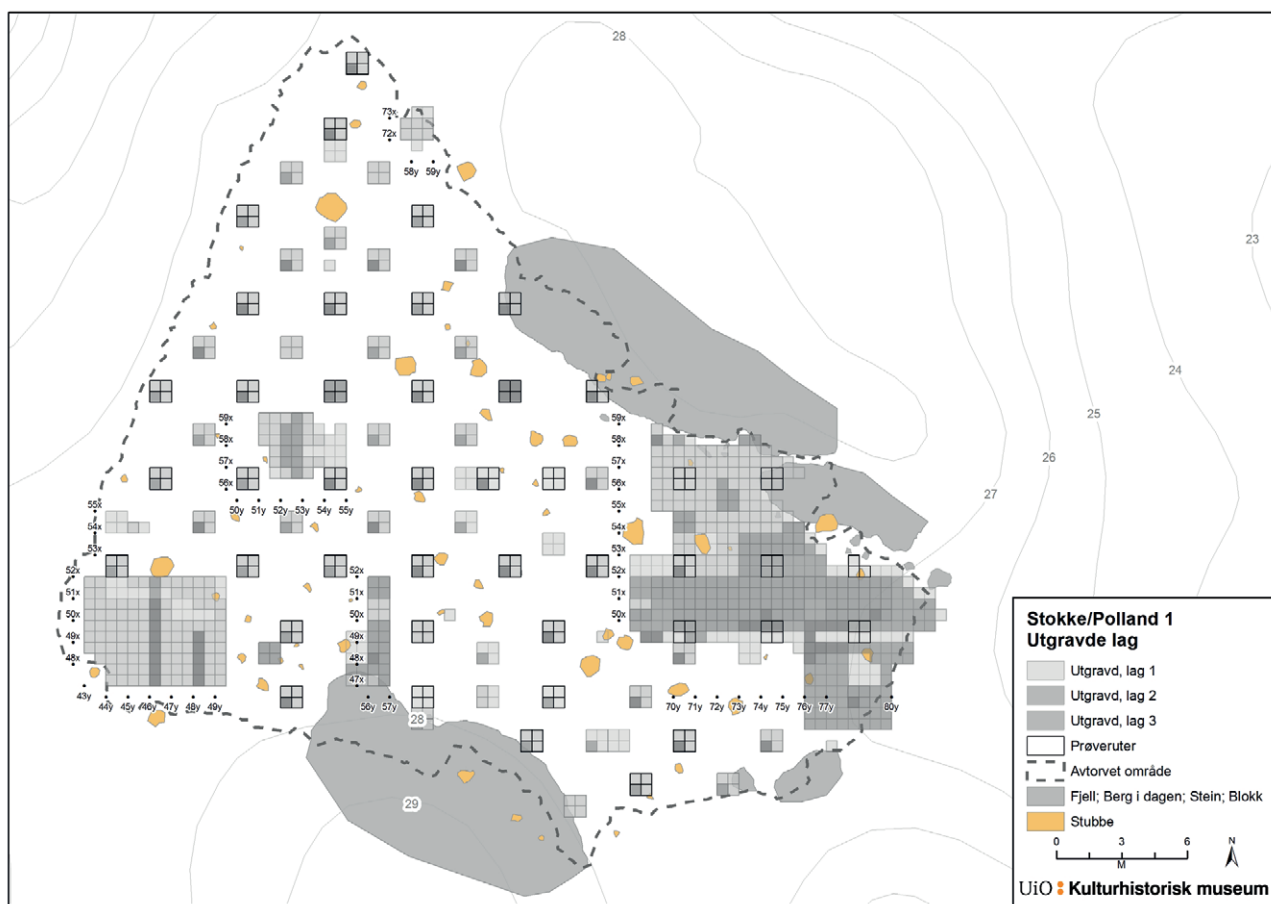
UNDERSØKELSEN

Metode

Lokalitetsflaten ble innledningsvis avtorvet med gravemaskin. Torvlagets varierende dybde, mye røtter og den skiftende undergrunnen samt flatens størrelse gjorde dette til en tidkrevende prosess. Totalt ble det brukt åtte dagsverk på avtorvingen. Underveis i

avdekkingen fremkom et tydelig skifte i undergrunnen fra vest til øst på flaten. Dette skyldes kullmila som dekket hele den østre delen av lokalitetsflaten. Jordmassene var fettete av kullstøv og inneholdt store kullbiter, mens jordmassene på den vestre siden var av gul og grå silt. Under avtorvingen ble det gjort løsfunn over hele overflaten. Spredningen av løsfunnene viste klar sammenheng med funntettheten på lokaliteten etter utgravningen.

Lokaliteten ble innledningsvis undersøkt ved å grave meterruter oppdelt i kvadranter i 10 cm mekaniske lag med 8 meters avstand (figur 32.4). Den sørvestre kvadranten ble deretter gravd ned til funntomt lag. Allerede under dette steget av undersøkelsen ble det oppdaget fyllskifter i undergrunnen, og enkelte av disse ble fortløpende undersøkt. I neste steg ble det fortettet med ruter hver fjerde meter. Det var funn i nesten samtlige ruter. Det østlige området i og rundt mila utpekte seg som særdeles funnrikt, og det ble åpnet et større felt der for å avklare funnsituasjoner eller påvisse strukturer. Under hovedundersøkelsen ble

Figur 32.4. Oversikt over utgravde områder og lag på Stokke/Polland 1.

den østlige delen av flaten prioritert for flategraving, mens det på den vestre delen ble foretatt en utvalgsundersøkelse.

En situasjon som ble inngående diskutert under utgravningen og grundig undersøkt, var et kraftig fyllskifte på lokalitetens vestre del. Den ble oppdaget da den sørvestre kvadranten i en innledende rute ble gravd til bunnen og et kullholdig lag ble påvist fra mekanisk lag 2. Kullaget var nærmere 50 cm tykt, inneholdt en rekke littiske funn og fremsto tydelig mot den gulgrå sanden som omga det. Det ble besluttet å utvide feltet i flaten for å avgrense lagets horisontale utbredelse. Formen var avrundet, og ytterkantene var ujevne og utydelige. Likevel syntes funnene å konsentrere seg til de mørke massene, ikke i den lyse gul-grå silten. To snitt ble gravd, ett der hvor strukturen allerede var gravd vertikalt, og ett mot øst, i avslutningen av strukturen. Det var imidlertid vanskelig å definere hva slags struktur dette var, men snittprofilene ga få tydelige tegn på intensjonell nedgravning.

Lokaliteten ble etter utgravning flateavdekket med maskin i to omganger. I den første omgangen ble det fjernet rundt 10–20 cm med masser for å komme

ned på samme nivå som strukturene som hadde blitt oppdaget under flategravingen. Etter at disse var blitt undersøkt og dokumentert, ble flaten avdekket en gang til, denne gangen til steril undergrunn. Det ble ikke gjort funn av strukturer under den siste avdekkingen.

KILDEKRITIKK

Det arkeologiske materialet samt lokalitetens beliggenhet nær dyrket mark ved et populært fiskevann og en kyststi vitner om bruk gjennom forhistorisk tid helt frem til i dag. Under utgravningen fremkom jernskrap, porselen, steingods, hesteskosøm, spiker og plast. Området fremstår omrotet som følge av aktivitet i mange perioder, og det var tidvis vanskelig å skille mellom disse.

Det tydeligste sporet etter bruk i nyere tid var kullmila, som ble påvist allerede under avtorvingen. Kullmila anlegges på utjevnet markoverflate, slik at den er uten vegetasjon og fremstår fast og tørr (Block-Nakkerud 1987: 20). Milene blir inndelt i ligge- eller reismila etter hvordan veden ble stablet. I en reismila, som mila på Stokke/Polland 1 trolig

er, vil en først sette en stokk på høykant og deretter anlegge stokkene rundt som en kjegle og dekke dem med masser. Mila tenes via en kanal fra toppen (Jacobsen og Follum 2008: 177).

Det ble ofte bygget kullmilekoier i tilknytning til kullmilene, og det er mulig at de observerte fyllskiftene eller nedgravningene på lokalitetsflaten er resultatet av slik aktivitet. Når kullmila var tent, har flaten trolig ikke vært tilgjengelig fra sør eller sørøst, og bevegelse til eller aktiviteter på vil ha måttet forekomme i vest mot jordene, fra nordvest i bekkedalen og på den vestre flaten. Det ble gravd to profiler gjennom kullmila på lokalitetens østre side for å undersøke dens stratigrafi og relasjon til de funnførende lagene. Kullmila har helt klart satt sitt preg på lokalitetsflaten og de øvrige funnene, deriblant gjennom varmpåvirkning av flintfunnene. Likevel virker det på funntettheten og funnspredning i og rundt mila som den er anlagt oppå funnene, og at funnspredning ikke nødvendigvis er mye forstyrret av mila.

FUNNMATERIALET

Det ble til sammen gjort 8213 gjenstandsfunn på Stokke/Polland 1 (tabell 32.1). Funnene fordelte seg på følgende råmaterialekategorier: 8019 flint (98 %), 134 kvarts (1,6 %), 19 metarhyolitt (0,2 %), 6 bergart (0,1 %), 6 sandstein (0,1 %), 5 kvartsitt (0,1 %), 1 rhyolitt, 1 skifer og 22 skår av keramikk (0,3 %).

RÅSTOFF

Flint

Det er identifisert tolv ulike flinttyper på Stokke/Polland 1, og i tillegg kommer brente, ubestemte og patinerte artefakter, som utgjør 78,5 %. På grunn av funnmengden ble ikke splinter typeinndelt. Med forventning om at den største variasjonen av flinttyper ville være i redskapsmaterialet, ble disse lagt til grunn for å inndele funnene etter flinttype. Flere undergrupper ble i løpet av katalogiseringen slått sammen, da det viste seg å være store likheter og forskjeller i flinten innenfor enkelte gjenstandstyper (figur 32.5, 32.6). Som det fremgår av tabell 32.2, er det fire hovedtyper og seks undertyper og tolv varianter innenfor det flinttypeinndelte materialet utover brent og ubestemt flint.

Øvrige råstoff

De øvrige råstoffene fra Stokke/Polland 1 utgjør kun 2 % av den totale funnmengden (tabell 32.1). Det foreligger en ubearbeidet flekke i rhyolitt som har visuelle likhetstrekk med rhyolitt fra Siggjo på

Bømlo (figur 32.7; Alsaker 1987: 38–39). Rhyolitt fra Siggjo er sjelden i Øst-Norge, men opptrer på andre boplasser i nærområdet, for eksempel Langangen Vestgård 6 (Reitan 2014a: 188–189). Utover dette er det kun fra Gransherad og Lihøl 4 det er gjort funn av mulig rhyolitt i Telemark (Gundersen 2013: 47, se også Nyland 2016: 270).

Et annet råstoff som er funnet på Stokke/Polland 1, er metarhyolitt. Metarhyolitt er en finkornet, rødbrun bergart som er funnet på mesolittiske boplasser langs Oslofjordens vestre side (Jakslund 2014; Mansrud 2008; Carrasco 2014; Fossum 2014a; Reitan 2015; Danielsen 2015; Eigeland 2014). Metarhyolittfunnene fra Stokke/Polland 1 er få, men er lett gjenkjennelige og består av avslag og fragmenter.

Det ble funnet et fragment av slipt skifer i massene fra et fyllskifte eller en nedgravning på vestsiden av lokalitetsflaten. Enkelte kvartsittfunn ble også gjort, slik som en enegget pilspiss i en rosahvit stripet kvartsitt. De øvrige kvartsittfunnene er avslag med tett, sukkeraktig tekstur og farge. Det ble gjort funn av 134 gjenstander av kvarts. Kvartsen på Stokke/Polland 1 er svært variert, fra finkornet til grov og fra transparent til mørk. Med unntak av en tverrpil og en liten bipolar kjerne består kvarts materialet stort sett av små avslag, fragmenter og splinter.

Det er funnet flere bergartsøkser og fragmenter i andre typer råstoff. Flere ulike typer bergart er representert, men to økser er av en grønnlig, finkornet bergart og har likhetstrekk med økser av leirskifer fra Langangen Vestgård 5 (Reitan 2014b).

TYOLOGI OG TEKNOLOGI

Slipt flint

Det foreligger ingen hele økser i flint fra Stokke/Polland 1, men en rekke slipte fragmenter og avslag fra økser. Redskaper som en flekke, en pilspiss og en skraper vitner om gjenbruk av øksene som råstoff. Flinttypeinndeling gir indikasjon på at det er gjenbruk av fem ulike økser i gjenstandsmaterialet. Ettersom det slipte materialet er lite, er det usikkert hvorvidt øksene har vært hele da de ble tatt med inn på lokaliteten, eller om de allerede har vært benyttet som råstoff. Et av avslagene har fasetter som tyder på å være fra overgangen mellom bred- og smalside på en tynnakket øks av type 3 i henhold til Vang Petersen (2008: 107, figur 158). Fragmentet stammer fra overgangen mellom smal- og bredside og viser en tydelig, men avrundet hvelving. To andre fragment har også slipt dorsalside med en liten slipt kant, og trolig er også disse fra økser med slipte smalsider. De tre avslagene/

Type	Variert	Flint	Kvartsitt	Kvarts	Bergart	Ryolitt	Skifer	Meta-ryolitt	Sandstein	Antall	Prosent
Øks	Tverrøks				2					2	0,0
	Eggopp-skjerping				1					1	0,0
	Fragmenter/avslag	11			1					12	0,1
	Tynnakkert	3								3	0,0
Slupeplate	Fragment								5	5	0,1
	Retusjert								1	1	0,0
Total		8019	5	134	6	1	1	19	6	8191	100,0

Tabell 32.1. Alle funn fra Stokke/Polland 1.

Hovedtype	Undertype	Variert/beskrivelse	Antall	Prosent
Fin flint 1	Senon (1S)	1S1. Helt svart.	10	0,1
		1S2. Mørk grå med svarte streker.	35	0,4
		1S3. Stor variasjon fra lys grå med prikker/inkludjoner og røde streker til mørkere og mer homogen sammensetning.	436	5,5
		1S4. Transparent gul.	15	0,2
		1SF1. Mellomgrå med marmoreringer/streker i mørkere og lysere nyanser.	8	0,1
		1SF2. Lys grå med mørke striper.	13	0,2
	Danien (1D)	1D1. Lys grå med sjatteringer.	268	3,3
Bryozo (1B)	1B1. Lys gyllen med fossiler.	8	0,1	
Matt, fin flint 2	Bryozo (2B)	2B1. Grå matt med fossiler.	118	1,5
		2B2. Lys grå matt med mindre fossiler.	1	0
	Danien (2D)	2D1. Mørk grå melert flint med lysere og mørkere partier.	369	4,6
Matt grov flint 3	Danien (3D)	3D1. Lys grå kornete noen innslag av finere partier til Grå/brun kornete matt med innslag av blanke, finere partier.	436	5,4
Ubestemt/usikker 4	Brent (4U)		3466	43,2
	Patinert (4P)		180	2,2
	Usikker/ukjent (4U)		2656	33,1

Tabell 32.2. Flinttyper på Stokke/Polland 1. Antall funn er få i enkelte flinttyper, og de brente og usikre/ukjente dominerer. Hovedgruppene er 1S3, 1D1, 2D1 og 3D1

fragmentene opptrer i ulike flinttyper og kan tas til inntekt for å komme fra tre tynn- eller spissnakkede økser med slipte smal- og breidsider.

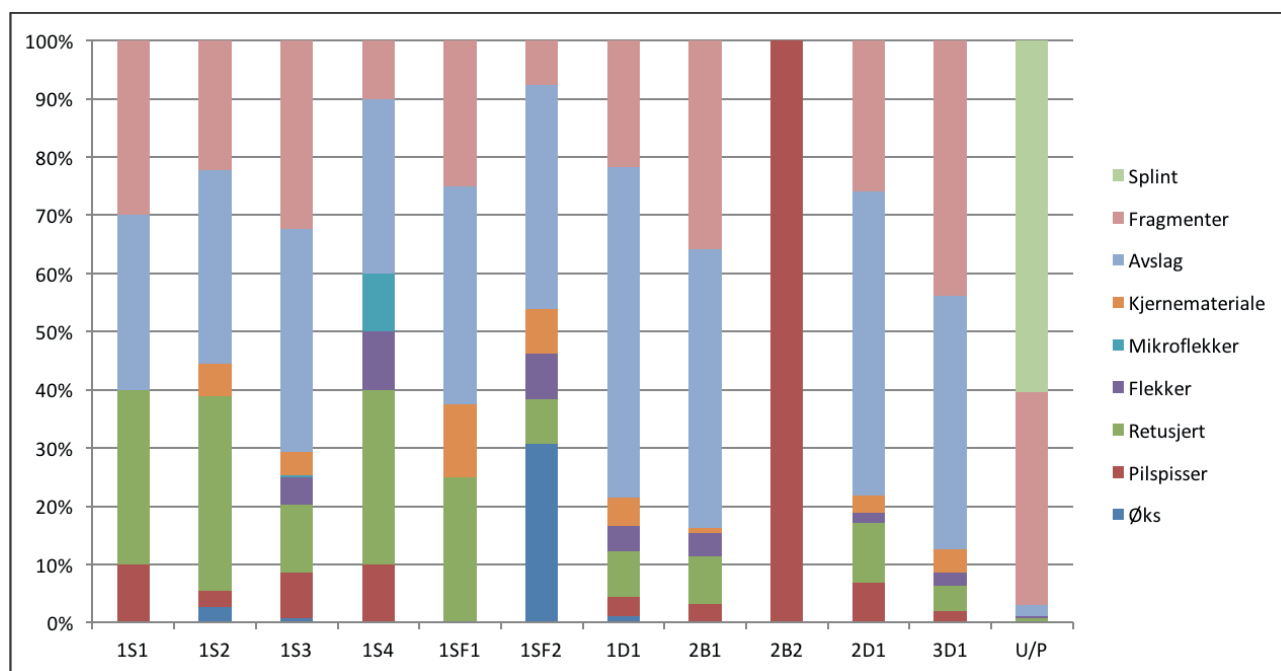
Bergartsøkser og slupeplater

Det ble funnet to tilnærmet hele bergartsøkser og ett slipt eggopp-skjerpingsavslag. Den ene øksa er tverregget med et flatt firkantet snitt og er 5,1 cm lang, 3 cm bred og 0,7 cm tykk. Øksa er avlang og smal og brukket i midtpartiet. Eggen er slipt på begge sider

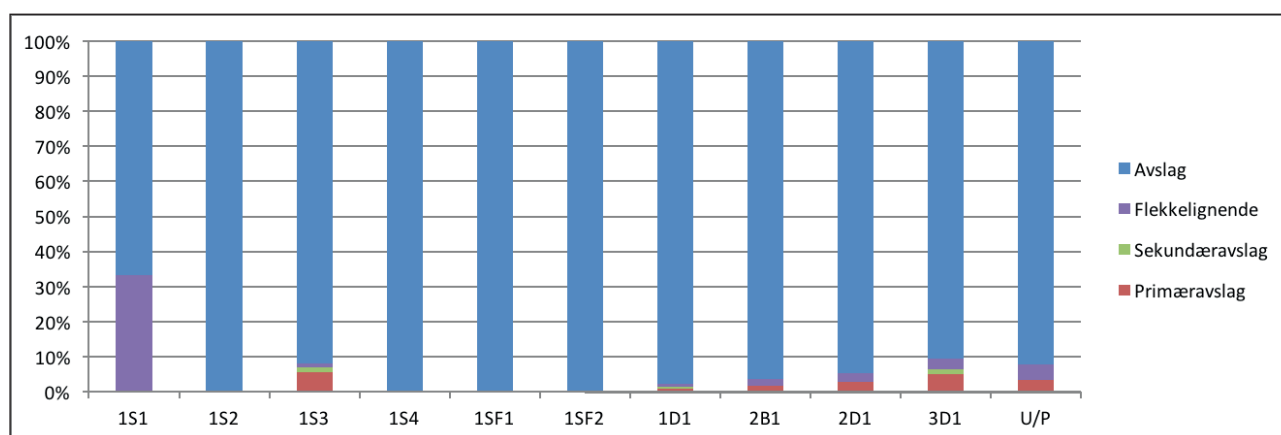
og har en avskalning samt flere mindre skår. Øksa fremstår slitt og oppbrukt.

Den andre øksa er 9 cm lang, 4,6 cm bred og 1,7 cm på det tykkeste. Øksa er tildannet på et ujevnt stykke med noe som kan virke som ryggdannelse, på den ene smalsiden. Tverrsnittet er trekantet med det høyeste punktet på den ene smalsiden. Eggen er kun slipt på den ene siden.

Det er også funnet et eggavslag fra en tosidig slipt øks som måler 3,5 cm i lengde og 2,4 cm i bredde. Det

Figur 32.5. Fordeling av gjenstander i de ulike flinttypene. 2B2 er kun representert med en pilspisser.

Figur 32.6. Avlagsmaterialet fordelt på flinttypene fra Stokke/Polland 1.

lille bergarts materialet viser ingen tegn til at øksene er produsert på boplassen.

Seks slipeplater i sandstein ble også funnet. Den ene har en retusjert sidekant, men er for tykk til å kunne defineres som en sandsteinskniv. Den avlange formen kan tyde på flerbruk, enten ved at gjenstanden har blitt benyttet først som slipeplate og deretter som kniv, eller omvendt.

I likhet med Langangen Vestgård 5 og 6 (Reitan 2014a, 2014b) synes bergarts materialet fra Stokke/Polland 1 å kunne knyttes til den tidligneolittiske fasen.

Pilspisser

Pilspissmaterialet fra Stokke/Polland 1 består av tverrspisser, eneggede spisser, tangespisser og atypiske

spisser uten tydelig typetilhørighet. I tillegg foreligger det en C/D-spiss og to fragmenter av flateretusjerte spisser (figur 32.8). De 99 pilspissene utgjør ca. 1 % av det littiske funnmaterialet.

Tverrspissene utgjør den største gruppen med 34 spisser, hvorav alle unntatt én er av flint. Kun to tverrspisser er tilvirket på flekker eller flekkelignende avslag, resten er laget på avslag. Det er funnet tverrspisser i nesten samtlige flinttyper. Spissene måler 0,7–1,2 cm i bredde og er 1,5–2,5 cm lange. De kan videre grupperes basert på eggvinkelen, hvorav rundt elleve stykker har rett egg, sju stykker har skjev egg og åtte har en svakt skjev egg. De resterende tverr-eggede spissene er ødelagt eller fragmentert, slik at eggvinkelen ikke kan defineres. Spissenes utforming

Figur 32.7. En ubearbeidet flekke i rhyolitt. Råstoffet har visuelle likhetstrekk med rhyolitt fra Siggjo på Bømlo i Hordaland. Foto: Ellen C. Holte/KHM.

ligger tett opp mot formen på avslaget de er tildannet på, og varierer mye morfologisk sett. Det har vært en tydelig formintensjon, men likevel synes tverrspissene å representere en fleksibel holdning til tykkelse og størrelse på emnene.

A-spissene er utelukkende i flint og teller 27 eksemplarer. A-spissene er produsert fra mikro-, smal- og makroflekker. Enkelte er svært regulære, mens andre virker irregulære, nærmest som flekkelignende avslag. Tangen er uten unntak i proksimalendene. Det er flest spisser med A1-retusj, men enkelte spisser med A2-retusj er observert. Spissene måler mellom 0,8 og 1,6 cm i bredde og er 2,3–4,2 cm lange.

Det er funnet 18 eneggete pilspisser, hvorav 1 er i kvartsitt. De fleste eneggete pilspissene er tildannet på regulære mikro- og smalflekker, men noen få er produsert fra avslag. Én spiss er tildannet på en buet ryggflekke. De eneggete pilspissene som er laget på flekker, opptrer i flinttypene 1S3 og 3D1, mens ryggflekken og en avslagsspiss opptrer i 2D1 og to avslagsspisser i henholdsvis 1D1 og 1B1. Spissene er gjennomsnittlig 2,5 cm lange og 1 cm brede.

I det fragmenterte og atypiske pilspissmaterialet er det mange likheter med flere av de øvrige typene. Trolig er flere av dem pilspisser hvor formen på emnet har avgjort spissens utforming, og at de dermed får

et mindre formelt uttrykk som faller utenfor den morfologiske definisjonen (jf. Helskog mfl. 1976).

Én C- eller D-spiss med trekantet tverrsnitt og tilnærmet hel flateretusjering på dorsal og ventral side ble også funnet. Spissen er avrundet og slitt på overflaten, noe som gjør det vanskelig å se hvorvidt flateretusjen dekker hele spissen. Spissen er 4,5 cm lang og 1,2 cm bred, med manglende distalende. Spissen opptrer i en flinttype som det ikke finnes øvrige funn av. Dette indikerer at den trolig ikke er produsert på lokaliteten, men heller brakt med inn på lokaliteten og forkastet eller forlagt. Spissen ble funnet i en bergsprekk uten øvrig funnmateriale og er den eneste gjenstandstypen fra lokaliteten som kan dateres til mellomneolitikum.

En liten flateretusjert spiss med brukket basis ble funnet i massene i den store rotvelten på vestre del av lokalitetsflaten. Den er 1,5 cm lang og 0,5 cm bred. Trolig er det en bladformet type med konvekse sider, men siden basis er brukket, er utformingen i basis usikker. I samme kontekst ble det også funnet et lite fragment med en overflateretusjert side, av det som trolig er en agnor fra en pilspiss. Den er 1 cm lang og 0,4 cm bred. Fragmentet er av samme flinttype som den andre spissen, uten at det er mulig å sammenføre stykkene.

Figur 32.8. Pilspisser fra Stokke/Polland 1. Foto: Ellen C. Holte/KHM.

Skrapere, borspisser og kniver

Det ble funnet en rekke skrapere, kniver og borspisser, som til sammen utgjør 1 % av det totale funnmaterialet. Skraperne er den største sekundærbearbeidede gjenstandskategorien og er i hovedsak skilt ut som avslag, fragmenter og flekker med steil retusj og steil konveks eller konkav retusj på side eller endekant. Det foreligger 35 skrapere tildannet på avslag, 29 fragmenter, 1 flekke og 1 splint samt 1 kjernefragment. Én skraper er laget på et slipt flintavslag, sannsynligvis fra en slipt flintøks. Materialet utviser stor variasjon i størrelse og

utforming og foreligger i nærmest samtlige flinttyper med overvekt av hovedtypene 1S3, 1D1, 2D1 og 3D1.

Det er blitt funnet tre borspisser. Samtlige er tildannet på regulære smalflekker og har retusjerte sidekanter mot en spiss og propellretusj i distalendene. Det er identifisert 14 flekker og avslag med skrå eller skråbuet kant- og enderetusj som er definert som kniver. Én kniv er et stort og kraftig bergartsavslag med kraftig tannet skrå enderetusj og måler 12,5 cm i lengde og 5 cm i bredde. De øvrige er laget på flekker og smalflekker samt på avslag av flint. Den skråbuede formen synes

å være foretrukket, og retusjen er tildannet langs den naturlige kurvaturen på emnenes sidekanter. I likhet med pilspisser og skrapere synes også knivene å være tildannet i henhold til emnets utforming.

Øvrig sekundærbearbeidet materiale

Det sekundærbearbejdede materialet fra Stokke/Polland 1 utgjør 126 gjenstander, eller 1,5 % av det totale funnmaterialet. Det er vanskelig å funksjonsbestemme eller typebestemme det fragmenterte retusjerte materialet. Det høye antallet fragmenter med retusj, totalt 58 stykker, tyder på at det har vært et større innslag av redskaper på lokaliteten, og at de kan både ha vært produsert, brukt og forkastet på lokaliteten.

Flekker og mikroflekker

Det ubearbejdede flekkematerialet utgjør 1 % av funnmaterialet og er fordelt som 49 makroflekker, 34 småflekker og 3 mikroflekker. Breddemålene er 0,6–1,5 cm, lengden på de hele flekkene er 2,2–4,7 cm. 30 flekker er hele, mens det foreligger 22 proksimalender, 9 medialender og 2 distalender. Flekkematerialet forekommer i nærmest alle flinttypene. Flekkene har varierende regularitet, og en hovedvekt av de hele eksemplarene har hengslet distalende. Sammenligner man flekkene med spissene, og spesielt med knivene, synes den hengslede formen å være foretrukket og er trolig intensjonelt tildannet. Enkelte regulære flekker med parallelle sider ser likevel ut til å være til stede i det fragmenterte flekkematerialet. Det er også en mulighet for at flekkene er forkastet eller fraktet ut av boplassen. Det etterlatte materialet synes å komme fra en ikke-standardisert flekketeknologi, noe som også gjenspeiles delvis i pilspiss- og redskapsmaterialet samt i kjernematerialet.

Kjernematerialet

Kjernematerialet er lite og fragmentert, og utnyttelsesgraden er høy. Av de totalt 25 kjernene er det 11 bipolare, 1 plattformkjerne, 2 plattformkjerner som kan ha vært sylindriske kjerner, 2 mulige skjellhugde skiver og 3 knutekjerner. De resterende seks kjernene er uregelmessige. I tillegg forekommer det et en høy andel kjernefragmenter med totalt 35 fragmenter av udefinerbare kjernetyper, 5 ryggflekker og 3 plattformavslag/plattformprepareringsavslag. Det finnes kjernemateriale i ni av de tolv ulike flinttypene. Ingen av de hele kjernene viser standardisert flekkeproduksjon, men heller avslagsteknologi.

Av særlig interesse er de to fragmentene av mulige sylindriske flekkkjerner. Det er påvist få sylindriske kjerner på tidlige neolittiske lokaliteter i

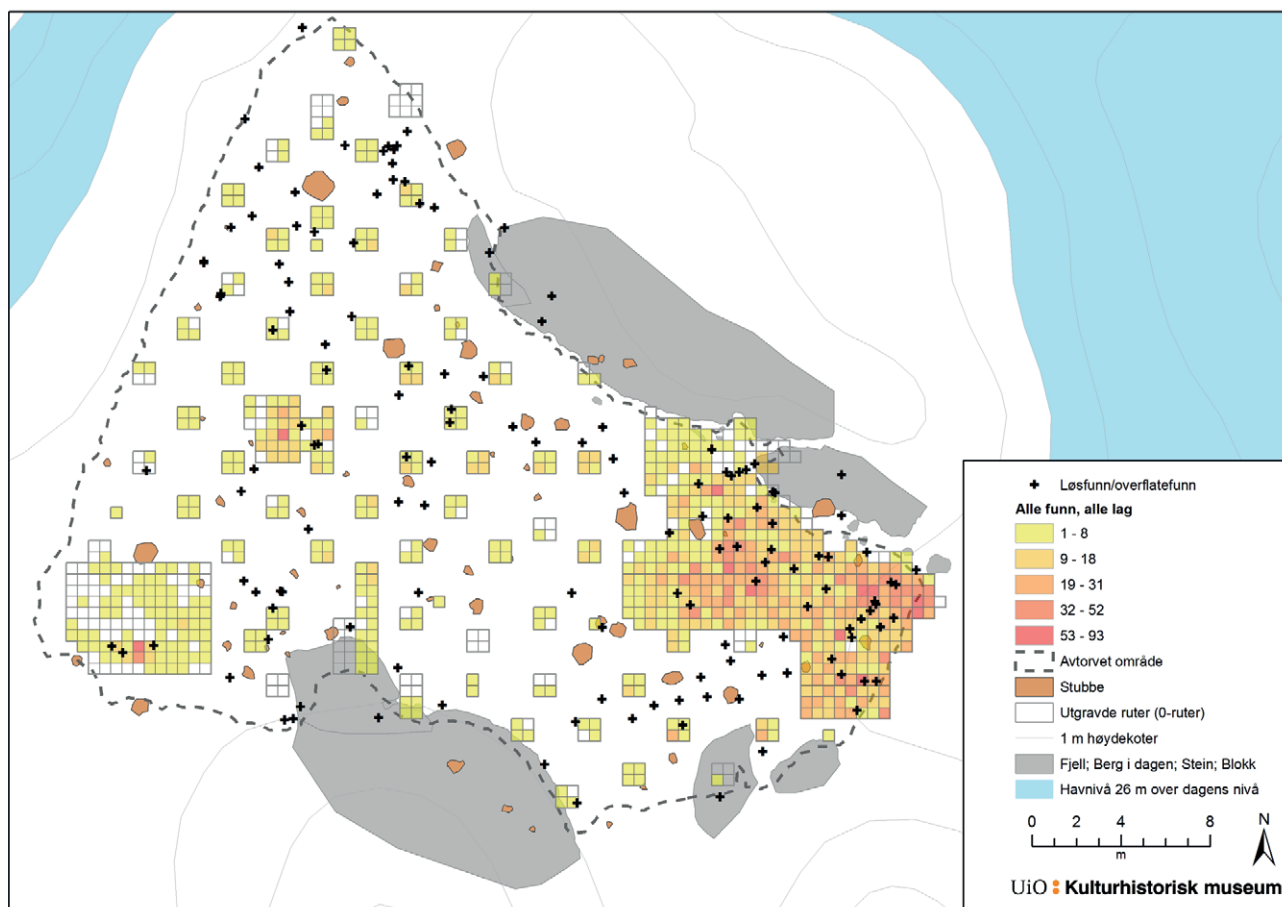
Oslofjord-området (Solheim 2012: 173–177). Det er derfor stilt spørsmål om dette faktisk innebærer at det er sylindrisk teknologi i bruk, eller om de representerer spor etter importerte kjerner (Eigeland 2015). Det er ingen flekker som tydelig er tildannet fra sylindriske kjerner, fra Stokke/Polland 1, og det er derfor trolig ingen standardisert/regulær sylindrisk teknikk å finne på lokaliteten.

Av interesse er også de mulige skjellhugde skivene som finnes i kjernematerialet. Skjellhugde skiver er definert som store, tykke avslag hvor det er slått bikonvekse avslag i slagbuleenden på ventralsiden (Andersen 1979: 77–79). De to skjellhugde skivene er trolig også blitt sekundært utnyttet som bipolare kjerner. Begge har avslag med avspaltningssarr etter bikonvekse avslag, men har ellers knusespor på alle sidekantene og spor etter avspaltninger på flere sider. Det bipolare kjernematerialet fra boplassen er smått og fragmentert og skiller seg fra de skjellhugde skivene i størrelse. Kun et mindretall av dem har spor etter arr av flekker eller flekkelignende avslag. Det er en mulighet at disse bipolare kjernene ikke er kjerner, men redskaper.

Avslagsmaterialet

Det ubearbejdede avslagsmaterialet i flint utgjør rundt 10 % av den totale funnmengden. I overkant av 60 % er helt eller delvis dekket av cortex. Av 827 avslag er 25 skilt ut som primæravslag, det vil si avslag med hele dorsalsiden dekket av cortex. Fem er sekundæravslag med et avspaltningssarr, men som ellers er dekket av cortex. 18 er makroavslag, som er avslag større enn 4 cm. 19 flekkelignende avslag er påvist, og det er registrert noen få stikkelavslag og 1 mulig bikonvekst avslag fra en skjellskivekjerne.

Funn av tre flintknoller, hvorav en av dem fremstår som åpnet og testet, tyder, sammen med primæravslagene, på at deler av materialet kan være produsert på flintknoller med lokalt opphav. Primæravslagene opptrer i fem ulike flinttyper, noe som viser til primærproduksjon av minimum fem teknologiske sekvenser. Den store andelen avslag med cortex gjenspeiler at det har foregått primær- og sekundærpreparering og produksjon, samtidig som det tyder på at flinten i all hovedsak er strandknoller og trolig funnet lokalt. Eigeland (2015: 58) påpeker at avslagsteknologien synes å øke fra seinmesolittisk fase 4 og inn i tidlige neolitikum, og begrunner dette med blant annet utfasing av mikroflekketeknologi. Det er ikke observert variasjoner i avslagsmaterialet på Stokke/Polland 1 som kan knyttes til ulike faser eller skille det senmesolittiske oppholdet fra de neolittiske.

Figur 32.9. Kartet viser spredningen av alle funn inkludert løsfunn/overflatefunn på Stokke/Polland 1.

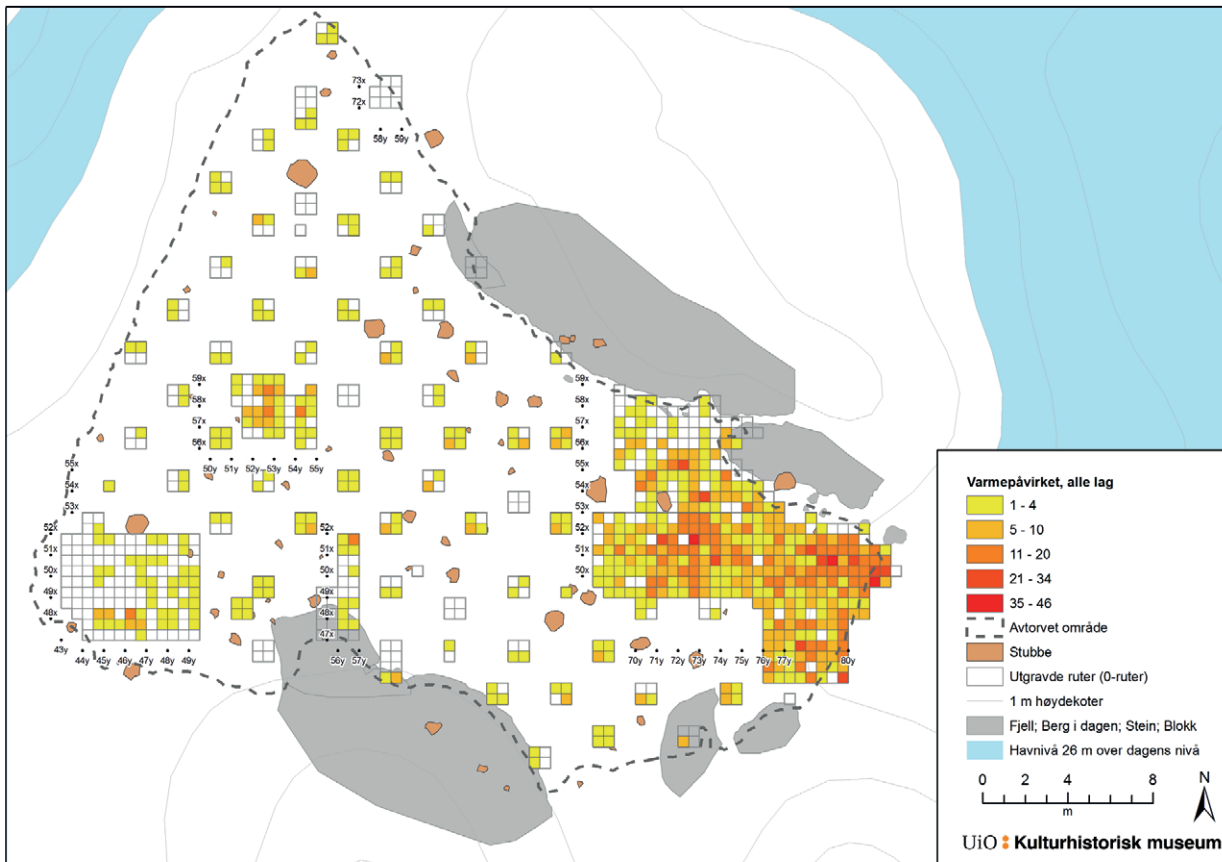
Keramikk

Det er funnet 22 skår av keramikk på lokalitetsflaten. I hovedsak ble keramikken funnet på flatens vestre side, men enkelte fragmenter er funnet på østsiden. Av de 22 skårene er det 8 som trolig er fra neolitikum, og som er funnet innenfor det samme området. Ett fragment er et større randskår med snorstempeldekor. Skåret er $3,8 \times 5,2$ cm stort og er 1,2 cm tykt. Godset har grålig til rødbrun farge og har glattet eller sotet overflate på enkelte deler av godset. Leiren synes å være finkornet, mens magringen til dels er svært grovkornet med store kvartskorn (0,3 cm). Fargen i bruddene og på utsidene har nyansforskjeller som kan tyde på at godset ikke er gjennombrønt. De øvrige skårene er fragmenterte og har ingen tydelig formmessig plassering fra karet, med unntak av et fra overgangen mellom nakken og buk. Dette skåret er $1,1 \times 3,4$ cm stort og er 1,1 cm tykt. I likhet med randskåret er dette magret med grove kvartskorn og har delvis sotet eller glattet overflate. Den visuelle likheten tyder på at de kommer fra det samme karet. Den øvrige keramikken fra lokaliteten kan ikke tilknyttes noen tidsperiode, men enkelte skår kan være fra jernalderen, og noe er trolig også yngre.

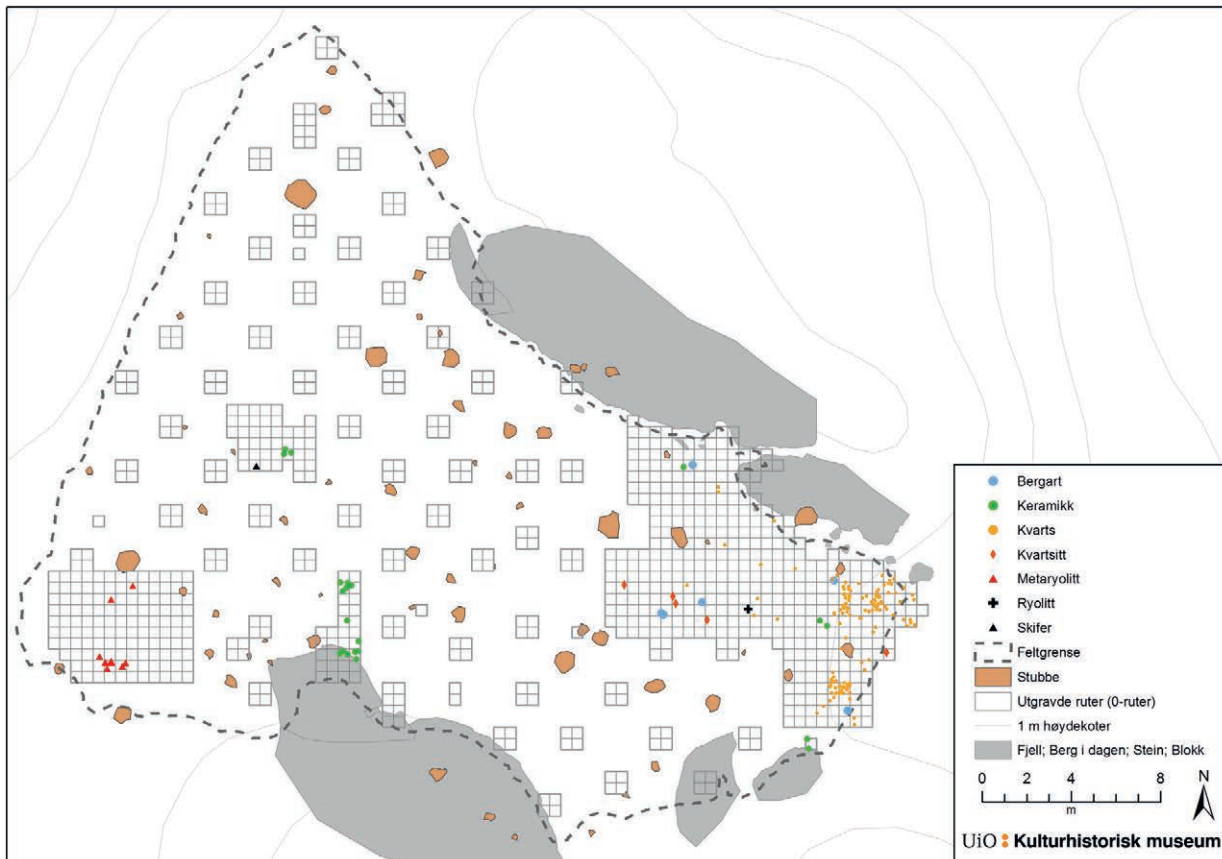
FUNNSPREDNING OG AKTIVITETSOMRÅDER

Funnene fra Stokke/Polland 1 er spredt over 240 m² (lag 1) med en gjennomsnittlig funntetthet på 34 funn per kvadratmeter. Bortimot hele det undersøkte arealet var funnførende, og i tillegg indikerte overflatefunnene at større deler av flaten enn hva som er undersøkt, har vært funnførende (figur 32.9). Funnspredningen viser ingen klare variasjoner eller utpregede konsentrasjoner av spesielle gjenstandstyper. Varmepåvirkede funn følger også den generelle funnspredningen med en liten økning i områdene under og rundt kullmila, hvilket representerer en kildekritisk faktor (figur 32.10). Spredningen av de ulike flinttypene viser også denne tendensen med enkelte unntak av de typene hvor det er få gjenstander.

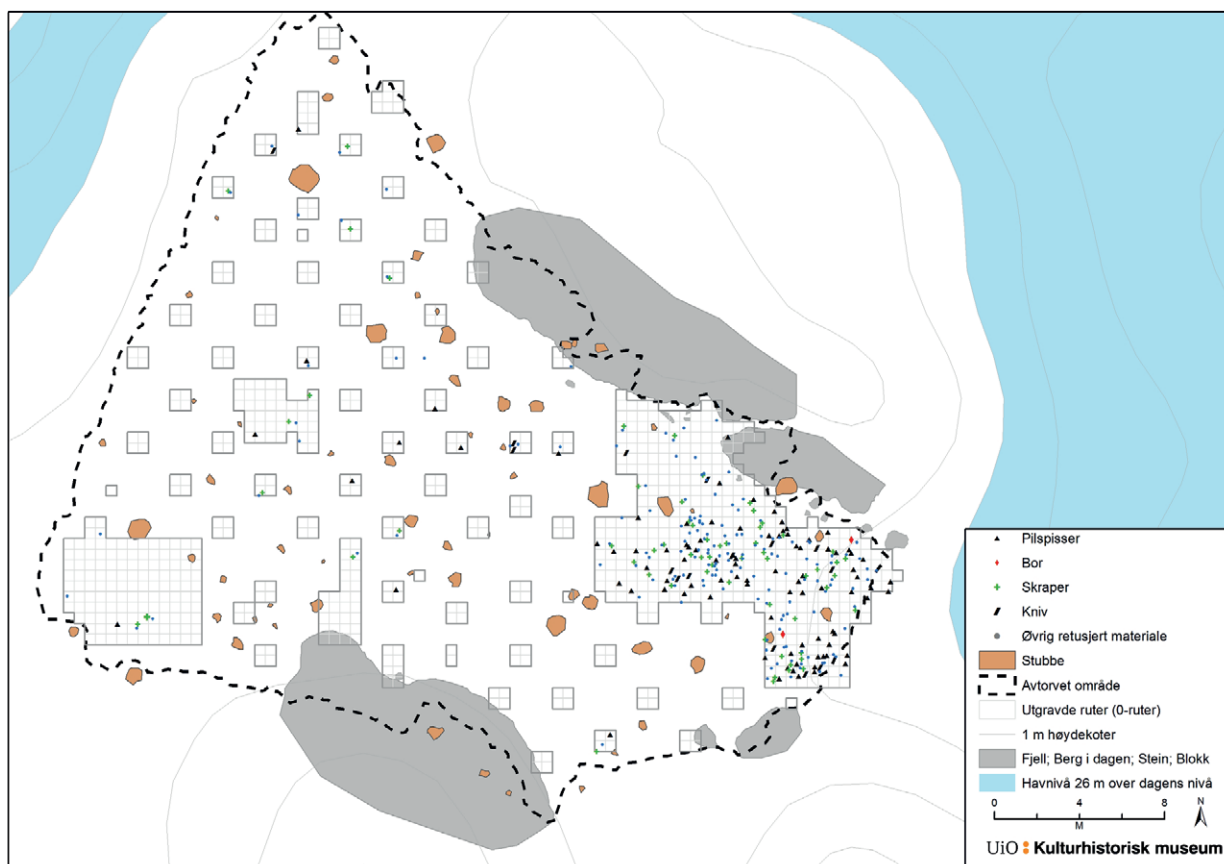
Ved å vurdere andre råstoff enn flint kommer enkelte konsentrasjoner klarere frem (figur 32.11), selv om disse funnene er begrenset i antall. Enkelte råstofftyper inneholder så lite som én eller to funn, og disse vil naturlig nok gi et annet mønster enn spredningen av flinten. Likevel er det enkelte mønstre som kan belyse romlig organisering. Kvartsmateriale var konsentrert i sørøst, noe som antyder at det er spor etter én eller

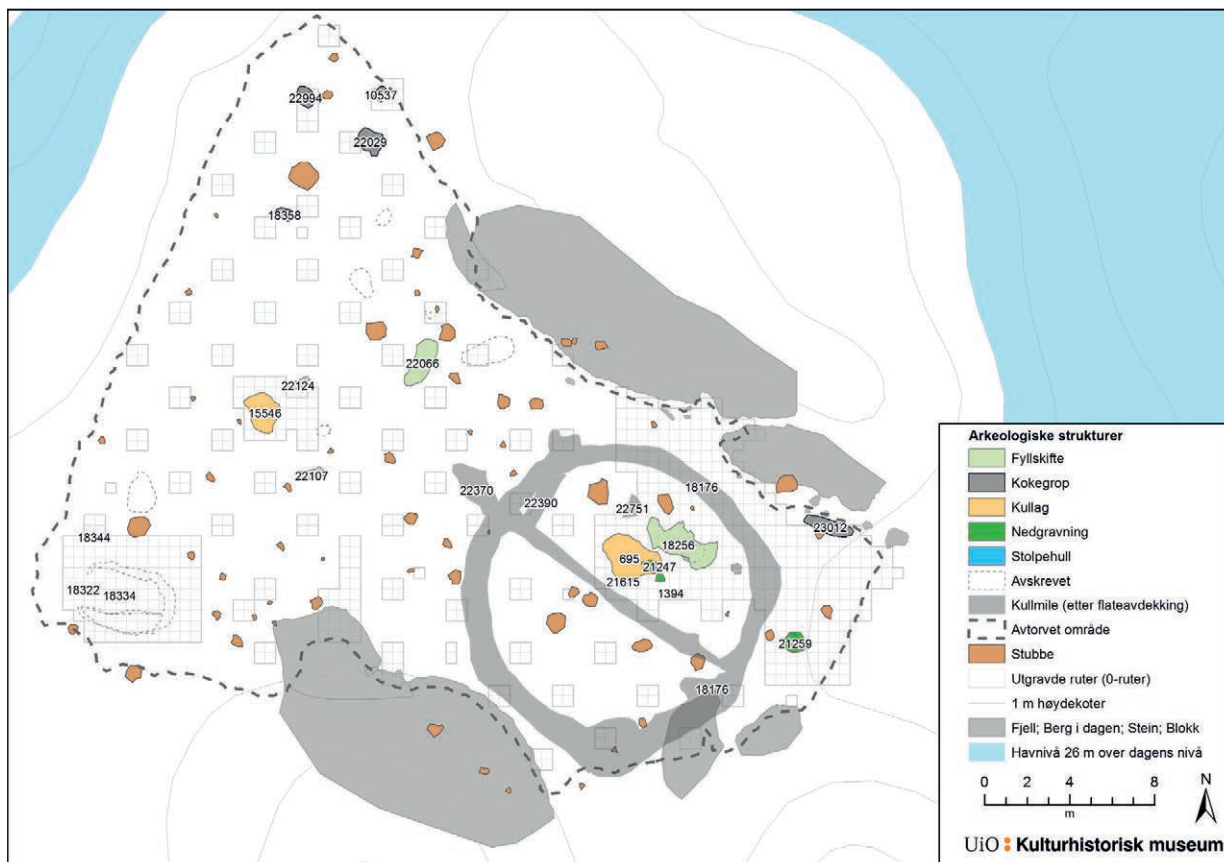
Figur 32.10. Kartet viser fordeling av varmpåvirkete funn på Stokke/Polland 1.

Figur 32.11. Kartet viser spredningen av alt littisk materiale bortsett fra flint fra Stokke/Polland 1.

Figur 32.12. Kartet viser spredningen av redskaper og øvrig retusjert materiale på Stokke/Polland 1.

Figur 32.13. Kartet viser alle strukturene og deres plassering på Stokke/Polland 1. De mulige stolpehullene er nummer 18344, 18322 og 18334 i sørvest.

A-nr.	Type	Form	Bunn	Sider	B.	L.	Dia.	D.	Fyllmateriale	C14
1394	Kullmile/fyllskifte	Ujevn	Ujevn	Ujevne	1622	1759	-		Silt/sand/leire/ kull/stein	-
695	Kullag	Ujevn	-	-	192	260	-	8	Kull/silt	-
10537	Kokegrop	Oval	Flat	Buete	80	105	-	10	Kull/silt/stein	88 ± 31 BP
15546	Kullag	Ujevn	-	-	-	-	245	5	Kull/silt	1549 ± 30 BP
18176	Kullmile	Rund	-	-	-	-	1400	-	Silt/sand/leire/ kull/stein	192 ± 30 BP
18256	Fyllskift	Ujevn	Rett	Ujevne	-	-	250	2	Silt/sand/kull	-
18322	Stolpehull	Avrundet	Avrundet	Rette	-	-	20	7	Silt	-
18334	Stolpehull	Rund	Flat	Utydelige/ ujevne	-	-	12	5	Silt	-
18344	Stolpehull	Avrundet	Flat	Rette	-	-	20	24	Silt	-
18358	Kokegrop	Avlang	Avrundet	Buete	35	90	-	18	Sand/stein	4911 ± 39 BP
21238	Nedgraving	Ujevn	Ujevn	Ujevne	50	62	-	38	Silt/sand/ kull/humus	4667 ± 39 BP
21247	Nedgraving	Ujevn	Ujevn	Buete	22	68	-	19	Silt/sand/ kull/humus	-
21259	Nedgraving	Ujevn	Ujevn	Buete	100	106	-	12	Silt/sand/ kull/humus	1514 ± 30 BP
21615	Kullmile/fyllskifte	Oval	Ujevn	Runde	66	60	-		-	-
22029	Kokegrop	Ujevn	Avrundet	Buete	74	124	-	13	Sand/leire/ stein	5353 ± 101 BP
22107	Fyllskifte	Avlang	Ujevn	Ujevne	116	43	-	5	-	-
22124	Fyllskifte	Avlang	Ujevn	Flate	106	33	-	2	-	-
22370	Kullmile/grøft	Avlang	Ujevn	Rette	344	123	-	-	Silt/sand/leire/ kull/stein	-
22390	Kullmile/fyllskifte	Ujevn	Ujevn	Ujevne	77	322	-	-	Silt/sand/leire/ kull/stein	-
22751	Kullmile/fyllskifte	Ujevn	Ujevn	Ujevne	73	115	-	-	Silt/sand/leire/ kull/stein	-
22066	Fyllskifte	Ujevn	Ujevn	Ujevne	92	245	-	-	Silt/sand/kull	-
22994	Kokegrop	Ujevn	Ujevn	Buete	80	100	-	23	Silt/leire/stein	4583 ± 38 BP
23012	Kokegrop	Oval	Avrundet	Buete	63	220	-	24	Silt/leire/ grus/stein	-

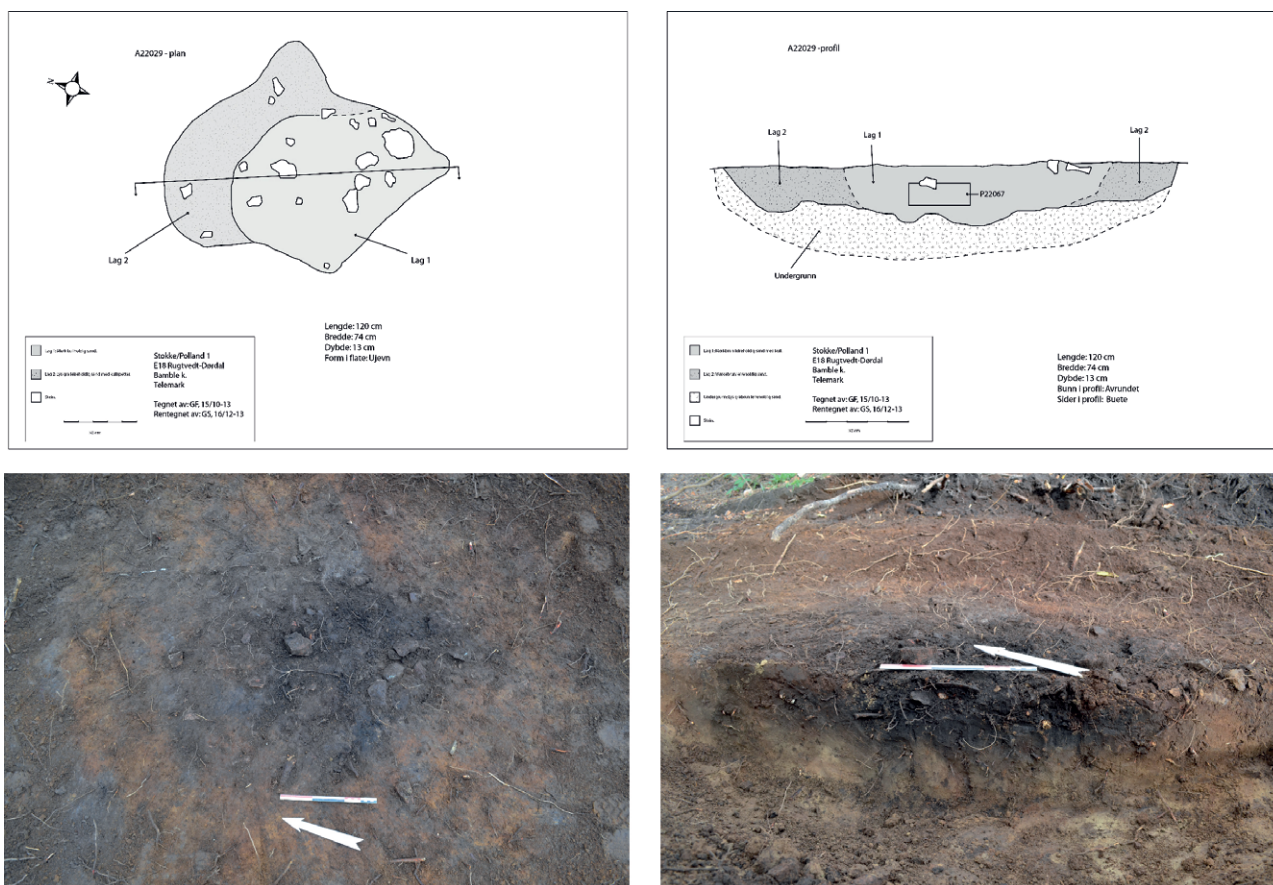
Tabell 32.3. Oversikt over strukturer fra Stokke/Polland 1 med dateringer.

to reduksjonssekvenser. Metarhyolitten er et annet eksempel som har en tydelig romlig fordeling. Alle gjenstandsfunn fremkom i området rundt og i den store rotvelten på vestre siden av flata (figur 32.12), hvilket kan peke mot én reduksjonssekvens og dermed ett opphold.

Det østlige området på lokaliteten er gravd i en større sammenhengende flate og gir et innblikk i hvordan aktivitetsområdene på lokalitetsflaten kan ha sett ut. Det er høy tetthet av funn, og avfall og redskapsmateriale ligger i samme konsentrasjoner og representerer trolig flere steg i teknologiske handlingssekvenser. Gjenstander synes å ha blitt produsert, modifisert, brukt og forkastet innenfor det samme området.

STRUKTURER OG KONTEKSTER

Det ble påvist syv sikre strukturer på Stokke/Polland 1 (tabell 32.3). Disse er definert som fem kokegrop og to nedgravninger/groper. I tillegg ble det avdekket tre mulige stolpehull, flere fyllskifter og én kullmile med flere tilhørende groper, kullag og én grøft. Det ble funnet brent og ubrent flint og annet littisk materiale i og rundt fyllmassene til flere av strukturene som ikke kan dateres til steinbrukende tid. Trolig er flere av de yngre strukturene gravd gjennom funnførende lag fra senmesolitikum og neolitikum. Under profilet som ble anlagt gjennom kullmila, og grøften som omkranset denne, ble det påvist enkelte groper og også en nedgraving, som ble datert til tidligneolitikum.

Figur 32.14. Kokegrop A22029 i plan og profil.

Kokegroper/nedgravde ildsteder

Fem kokegroper ble påvist (figur 32.13). Fire kokegroper (A10537, A18358, A22994 og A22029) lå relativt nær hverandre på lokalitetens nordvestre del, men på ulike høydenivåer. Kokegrop A10537 lå på berget, rett under torven. Kokegrop A18358 fremkom i bunnen av lag 2, og kokegrop A22994 og A22029 (figur 32.14) ble funnet under avdekkingen med maskin. Den femte kokegropen (A23012) ble funnet under avdekking av feltets østre del og lå inntil berget rett i overkant av den større funnkonsentrasjonen. Samtlige kokegroper inneholdt flint, men kun enkelte av funnene viste tegn på å være varmpåvirket. Det ble innsendt materiale til datering fra alle fem kokegropene. Prøven fra A23012 gikk i oppløsning og ble derfor ikke datert. Fra de øvrige fire kokegropene foreligger én datering til senmesolitikum, to til tidligneolitikum og én til nyere tid.

Fyllskifter og kullag

Fire fyllskifter/kullag ble observert under avdekking av lokaliteten. Alle var forholdsvis grunne og målte 2–5 cm i dybde. Spesielt interessant er fyllskifte A15546, i bunnen av mekanisk lag 1 (figur 32.15).

Det fremsto som et tynt og tydelig kullholdig lag med ujevn form og målte rundt 2,5 meter i diameter. Kullaget var avgrenset av et tynt grått sandlag. Det ble gjort mye funn i tilknytning til fyllskiftet, men også i områdene rundt. Med tanke på at dette kunne være rester etter et gulv eller et aktivitetsområde med tilknyttet funnmateriale, ble gjenstandene herfra katalogisert med strukturkontekst for å gi mulighet til å diskutere romlig organisering. Det ble ikke gjort funn av organisk materiale utover trekull som datering til folkevandringstiden.

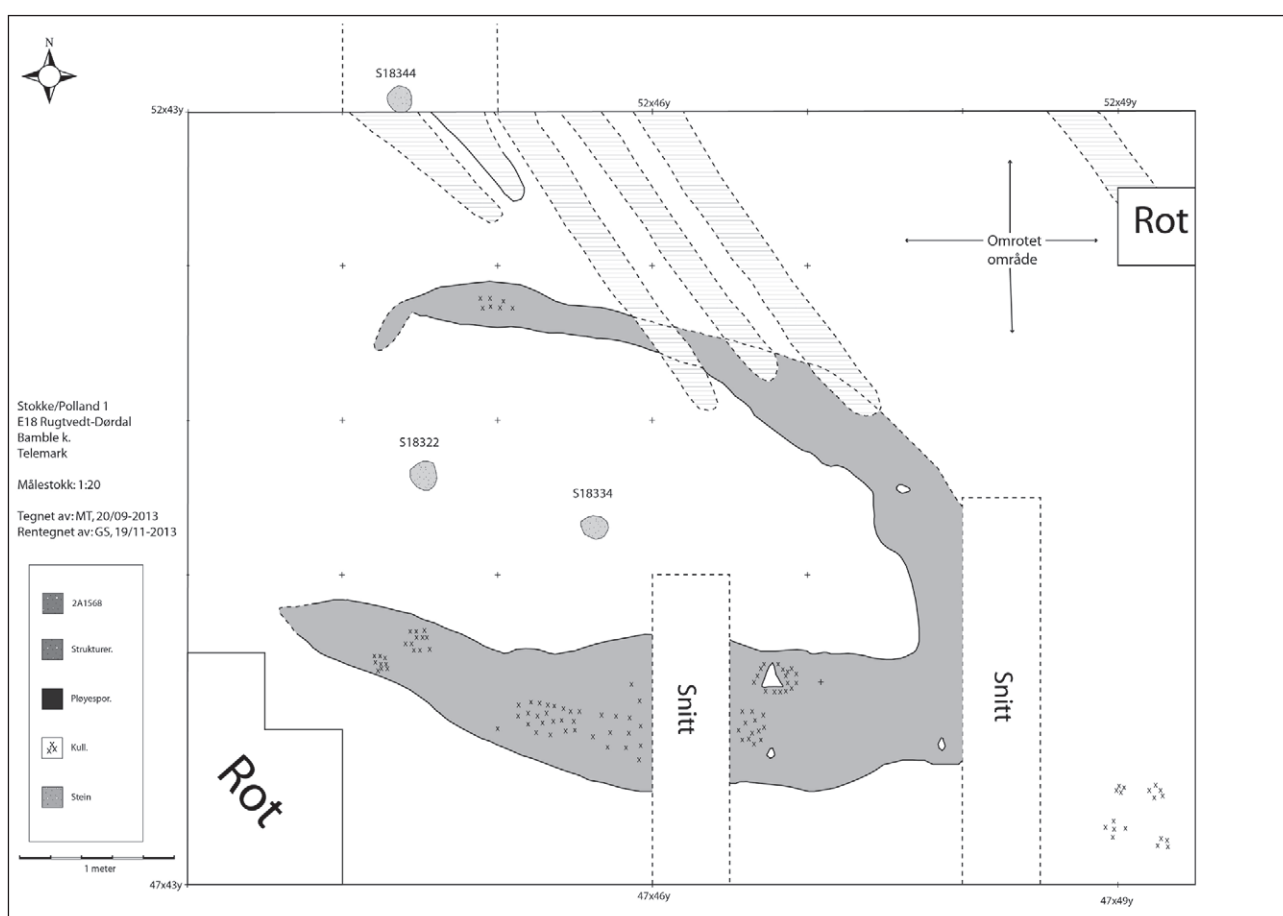
Grunnet de øvrige fyllskiftenes mangel på gjenstandsfunn, usikre form, fyllmasse og beliggenhet ble det ikke prioritert å datere disse. Trolig er flere av dem tilknyttet kullmila, rotbranner eller andre prosesser, som dyrkning/rydding i nyere tid.

Nedgravninger

Det ble påvist tre strukturer som er tolket som mulige nedgravninger/groper (tabell 32.3). Alle tre er funnet under eller i tilknytning til kullmila på østre del av lokaliteten. To av strukturene ble datert til henholdsvis tidligneolitikum og nyere tid. Nedgravningen med neolittisk datering lå sentralt i det funnførende området

Figur 32.15. Fyllskifte A15546 sett mot sør og sett mot vest. Bildene illustrerer godt hvordan fyllskiftene/kullagene fremsto med ujevn form og tynne fyllmasser.

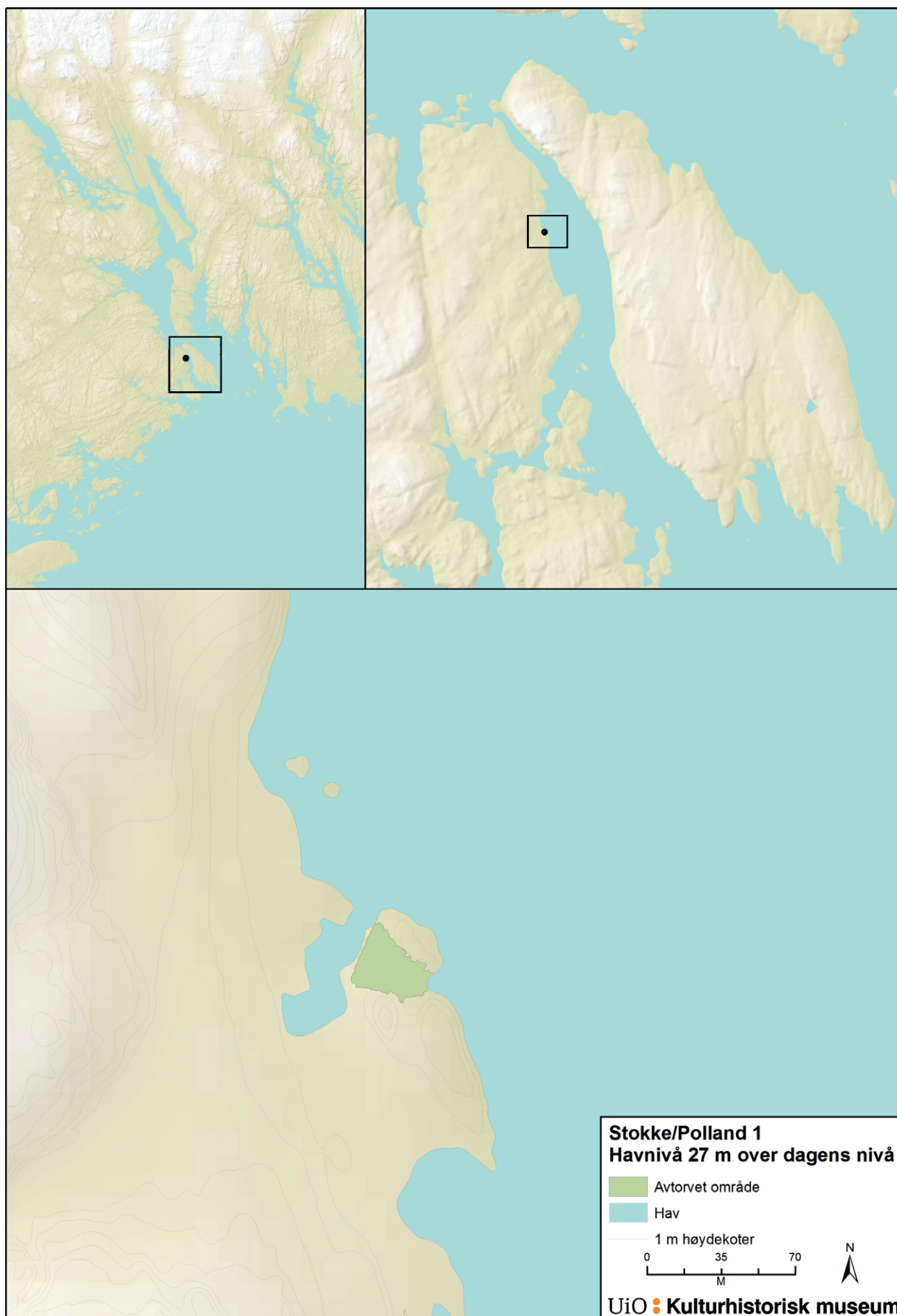
Figur 32.16. A1568 i plan. Strukturen er tolket som et rotvelte. De mulige stolpehullene er i midten av A1568.

på østsiden av lokaliteten. Først ble den tolket som en del av et større fyllskifte som ble observert i toppen av mekanisk lag 2. Nedgravningen var 38 cm dyp, og fyllmassene var svært like massene fra kullmila, men med nyanseforskjeller i farge samt innhold av trekull. Nedgravningen ble tolket som en eldre struktur hvor kullmila var anlagt på toppen, og hvor de øvre massene var sammenblandet. Trolig er den rester av

et ildsted eller en kokegrop som kan settes i direkte sammenheng med det neolittiske funnmaterialet på det østlige feltet.

Mulige stolpehull

Tre mulige stolpehull ble observert i tilknytning til rotvelte A1568 (figur 32.16). Alle var tydelige i plan, fra toppen av mekanisk lag 2. To av dem lå en halv

Figur 32.17. Plasseringen av Stokke/Polland 1 med 27 meter høyere havnivå.

Lab.ref.	BP	±	68.2 %	95.4 %	Kontekst	Type	Materiale
Ua-48259	5353	101	4320–4055 f.Kr.	4360–3970 f.Kr.	22029	Kokegrop	Hassel
Ua-48260	192	30	Y. enn 1600		18176/22964	Kullmile	Gran
Ua-48261	88	31	1670–1915 e.Kr.	1685–1930 e.Kr.	10537	Kokegrop	Gran
Ua-48262	4583	38	3495–3135 f.Kr.	3500–3105 f.Kr.	22994	Kokegrop	Selje
Ua-48263	1514	30	475–600 e.Kr.	430–615 e.Kr.	21259	Nedgravning	Bjørk
Ua-48264	4911	39	3710–3650 f.Kr.	3970–3640 f.Kr.	18358	Kokegrop	Alm
Ua-48265	4667	39	3515–3390 f.Kr.	3625–3360 f.Kr.	21238	Nedgravning	Hassel
Ua-48266	1549	30	430–550 e.Kr.	425–575 e.Kr.	15546	Fyllskift	Bjørk
Beta-359783	2960	30	1220–1125 f.Kr.	1265–1055 e.Kr.	1568	Rotvelt	Hasselnøttskall

Tabell 32.4. C14-dateringer fra Stokke/Polland 1.

meter fra hverandre, mens det siste lå noen meter mot nord. Strukturene lignet hverandre og var runde i plan med rette eller avrundede sider. De var utvasket og utydelige i profil. To av de mulige stolpehullene var grunne, kun 5–7 cm dype. Det siste var 24 cm, men skråstilt i bakken. Det var ikke noe daterbart materiale i strukturene. Det ble ikke funnet ytterligere stolpehull eller andre strukturer som kunne plassere dem i en overordnet kontekst.

NATURVITENSKAP OG DATERINGER

Strandlinje

Stokke/Polland 1 lå 26–27 moh. på en stor flate omkranset av lave bergrygger mot nord, øst og sør. Ved en strandlinje på 26 meter over dagens havnivå vil flaten ha ligget på en odde omringet av sjøen i vest, nord og øst (figur 32.17). Dette åpner for flere mulige havner. En strandlinje på 26 moh. gir en eldst mulig bruksfase mellom 4000 og 3800 f.Kr., altså ved overgangen fra senmesolitikum til tidligneo-litikum.

C14-dateringer

Det foreligger totalt ni C14-dateringer fra Stokke/Polland 1 (tabell 32.4). En datering på hasselnøttskall stammer fra en struktur (1568) som er tolket som en rotvelte. Resten av prøvene er tatt fra definerbare strukturer og fyllskifter. Dateringene angir alder til seinmesolitikum, tidligneo-litikum, bronsealderen og folkevandringstiden. I tillegg kommer to dateringer til nyere tid. Dateringene sammenfaller med funnmaterialet og viser stor kronologisk spredning. Dette understreker den omfattende og lange bruken av lokalitetsflaten gjennom forhistorisk og historisk tid.

Typologi

Det littiske funnmaterialet fra Stokke/Polland 1 består av ulike diagnostiske artefakter og typologisk daterbare typer. Spissmaterialet faller inn under det senmesolitisk og tidligneo-littiske redskapsinventaret (Solheim 2012). Fragmenter av slipte tynnakkede flintøkser, den mulige sylindriske teknologien, skjellskivekjerner og råstoff som rhyolitt og skifer samt den neolittiske keramikken er spor etter tidligneo-littisk aktivitet og viser likheter med andre tidligneo-littiske lokaliteter i Oslofjord-området (Tørhaug 2002; Glørstad 2003; Jaksland og Tørhaug 2004; Johansen 2004; Reitan 2014a). Tilstedeværelsen av slipte skifer er et karakteristisk trekk på Vestlandet i tidlig- og mellomneolitikum (Nærøy 1993), men opptrer mer sjelden på tidligneo-littiske kystlokaliteter i Øst-Norge (Glørstad 2004: 57; Solheim 2012: 98–99). I tillegg foreligger det en C/D-spiss samt to fragmenter av flateretusjerte spisser. D-spisser opptrer i mellom- og senneolittiske kontekster (Østmo 2008), mens de små flateretusjerte spissfragmentene kan minne om bladformede spisser med agnorer, som er en senneolittisk eller eldre bronsealder-type (Mjærum 2012).

DISKUSJON OG TOLKNING

Innledningsvis ble det påpekt at lokaliteten var antatt å være en strandbundet mellomneolittisk boplass. Tidlig i undersøkelsene ble det imidlertid klart at boplassen lå høyere enn antatt og gjenstandsmaterialet viste en tilknytning til tidligneo-litikum. En C14-datering til senmesolitikums siste fase viser aktivitet enda lenger tilbake i tid.

Store flater med mange funn blir ofte tolket som gjentatte besøk eller som benyttet av større grupper med mennesker. Redskapsmaterialet fra Stokke/

Figur 32.18. Kartet viser Stokke/Polland 1 sin plassering i landskapet sett mot andre lokaliteter i nærområdet.

Figur 32.19. Beliggenhet til Stokke/Polland 1 i sammenheng med Høgenhei og Stokkesundet.

Polland 1 er i all hovedsak fangstorientert med skrapere, pilspisser, bor og diverse retusjert materiale. I tillegg finnes det tidligneolittiske gjenstander som fragmenter av slipte flintøkser og neolittisk keramikk. Dette er typisk for tidligneolittiske lokaliteter rundt Oslofjorden (Solheim 2012), og Stokke/Polland 1 føyer seg inn i denne tradisjonen. Av mindre vanlige funn fra fasen er innslagene av Siggjo-rhyolitt og metarhyolitt.

Stokke/Polland 1 har et komplekst og sammensatt materiale. Boplassen er benyttet over lang tid, og de korte og brutte linjene innenfor enkelte av de teknologiske sekvensene i gjenstandsmaterialet indikerer gjentatte besøk hvor gjenstander er blitt fraktet ut og inn av boplassen. Likevel viser avfallsmaterialet at emnene for spisser, skrapere, kniver og andre bruksgjenstander var tilgjengelige og ble formet på lokalitetsflaten. Eigeland (2015) argumenterer for at det i tidligneolitikum er en tydelig lokal tilknytning til Oslofjord-området, og at til tross for kontakt med områder som produserer økser og keramikk, er teknologien forankret i den lokale råstofftilgjengeligheten. Stokke/Polland 1 sammenfaller med dette ettersom flinten i all hovedsak kan antas å være små strandknoller. Dette utgangspunktet tillater ikke en flekketeknologi med regulære, parallelle flekker, men krever andre strategier, som velfungerende

avlagsteknologier, flekkelignende avslag og irregulære flekker fra bipolare kjerner og tilsynelatende uregelmessige utgangspunkt. Med utgangspunkt i mindre flintknoller kan teknologien kanskje fremstå tilfeldig, men bør heller, i tråd med Eigelands tolkning, forstås som godt tilpasset den lokale råstofftilgjengeligheten og dertil tilpassete strategier.

Lokaliteten kan tolkes som et større aktivitetsområde, uten at det er mulig å utlede spesialiserte strategier av gjenstandsproduksjon, vedlikehold eller bruk. Plassen er trolig benyttet over lengre tid av én eller flere individer eller grupper med tilknytning til landskapet rundt det fortidige Stokkesundet. Lokaliteten er enfaset i form av akkumulasjon av materiale gjennom det som trolig er hyppige besøk i løpet av én og samme periode, og flerfaset i form av gjentatte besøk over lengre tid, hvilket er manifestert i typologisk daterbare gjenstander og radiokarbon-dateringer.

Prosjektets problemstillinger knytter seg til bruk av landskapet og fokuserer på å forstå lokaliteter som knutepunkter i landskapet fremfor boplasser (Schulke og Lønnaas 2013). Dateringene og funnmaterialet fra Stokke/Polland 1 viser hvordan flaten er gjenbrukt i ulike tidsrom over lengre tid. Begrepet *persistent place* (vedvarende/varig sted) kan være relevant å bruke her.

Stedet har av de besøkende blitt tillagt eller innehar kvaliteter som gjør det til en sentral plass i landskapet, med sosiale, kosmologiske, praktiske og ervervs-messige fordeler eller faktorer. Paul Preston (2009, 2012) påpeker at slike vedvarende steder ofte innehar elementer som ikke kan tydes gjennom tradisjonell tilnærming til gjenstandsmaterialet, og at de må sees i lys av andre, i arkeologisk forstand samtidige, plasser eller ytre faktorer. Videre hevder han at en vedvarende plass ofte kan ligge i tilknytning til dominerende eller spesielle formasjoner i landskapet. Gjennom flinttype-inndeling, teknologiske analyser, lokalitetskomplekser og landskapsanalyser kan vi kanskje nærme oss en forståelse av disse plassene.

Beliggenheten til Stokke/Polland 1 har enkelte likhetstrekk med basisboplassene fra Fosnstraumen (Bergsvik 2001), som ligger på strategiske plasser ved en kraftig tidevannsstrøm. Disse basisboplassene fungerte som én av flere plasser i landskapet hvor menneskene oppholdt seg gjennom året. Beliggenheten er ifølge Bergsvik (2001) ikke tilfeldig, og han påpeker at lokaliteter med lang brukstid ligger på nøye utvalgte plasser, tett på sjøen med tilgang på ressurser, gode havner og utsyn. De tidligneolittiske lokalitetene som ble undersøkt av Vestfoldbaneprosjektet, lå innerst i en lang fjordarm, og jevngamle lokaliteter på Svinesundprosjektet har ligget i bukter og på odder på en større øy. Stokke/Polland 1 har på sin side ligget mellom de ytre og indre fjordene, men lenger ut enn Vestfoldbaneprosjektets lokaliteter (figur 32.18) og mer åpent enn Svinesund-lokalitetene.

Baklandet til Stokke/Polland 1 inneholder en rekke elver, bukter og innsjøer. Tilgangen både til baklandet og til ytre og indre kyst gir lokalitetsflaten en sentral plassering i det varierte kystlandskapet i Bamble-området. Både i seinmesolitikum og i tidligneolitikum har Stokke/Polland ligget på en strategisk plassering, i et sund som er åpent mot havet i sør og smalner inn mot nord (figur 32.19). Den karakteristiske og steile Høgenhei-formasjonen skaper ly mot øst samtidig som den utelukker egnede plasser på den andre siden av sundet. Denne plasseringen har tiltrukket seg personer og bruk gjennom flere ulike perioder i steinbrukende og historisk tid.

KONKLUSJON

På grunnlag av strandlinjedateringen og C14-dateringene kan den første bruken av boplassen antas å være rundt 4300–4000 f.Kr. Tre overlappende dateringer til tidsrommet 3700–3100 f.Kr. vitner om bruk og aktivitet i tidligneolitikum. Det littiske og keramiske materialet understøtter dette og indikerer at dette er

hovedbruksfasen på lokaliteten. En D-spiss samt de to små fragmentene av flateretusjerte spisser peker mot aktivitet i mellomneolitikum og senneolitikum/bronsealderen. I tillegg foreligger det dateringer til eldre bronsealder, folkevandringstiden og nyere tid.

Størsteparten av lokalitetsflaten var funnførende. Den østre delen av feltet, som ble åpnet som en større, sammenhengende flate, viser en høyere funnfrekvens enn de øvrige delene av lokaliteten. Råstoffinndelingen viser, i likhet med den generelle funnspredningen, ingen tydelige mønstre som kan knyttes til spesielle aktivitetssoner eller produksjonsområder.